

Datum: 16-03-2022

Volnummer: 2021-2022/17

Kamercommissie Binnenlandse zaken, Veiligheid, Migratie en Bestuurszaken

Vluchtelingencrisis Oekraïne

Sinds de invasie van Rusland in Oekraïne zijn volgens Unicef al meer dan 1 miljoen kinderen en jongeren gevlucht uit Oekraïne. De meesten vluchtten samen met hun gezin of familie naar Polen, Hongarije, Slovaakse, Moldavië en Roemenië. Maar er zijn ook kinderen zonder begeleiding op de vlucht. Ook in België kwamen gezinnen, families en niet-begeleide minderjarigen aan.

Veel vluchtelingen zijn minderjarig en we maken ons zorgen over de situatie van die kwetsbare groep. We vragen aandacht voor hun recht op:

- een goed geregeld onthaal en registratie bij aankomst in België
- kwaliteitsvolle opvang in België
- psychologische begeleiding als ze die nodig hebben
- onderwijs
- ontspannende activiteiten
- bescherming tegen elke vorm van geweld, misbruik en uitbuiting

Voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen verdienen extra aandacht omdat ze nog kwetsbaarder zijn voor misbruik of geweld. Het gaat om kinderen die zonder begeleiding de grens overstaken, omdat ze alleen vertrokken of omdat ze onderweg hun familie verloren. Het gaat ook om minderjarigen uit de residentiële jeugdhulp in Oekraïne die geëvacueerd moesten worden door de oorlog.

Voor die groep is er zo snel mogelijk nog meer nodig:

- Ze moeten een wettelijke voogd krijgen en het Oekraïense consulaat in België moet informatie krijgen over hun verblijfplaats en situatie.
- Ze moeten opgevangen worden door de jeugdhulp in België, waaronder pleegzorg. Broers en zussen moeten samen kunnen blijven en er moet zo snel mogelijk contact gelegd worden met ouders of familie in Oekraïne.
- We moeten alles in het werk stellen om die kinderen te herenigen met hun familie.

Signalen Europese kindervoorzitters en -vrouwen

Op 24 februari 2022 viel Rusland Oekraïne binnen. Het grootste militaire offensief in Europa sinds decennia. De oorlog treft steden en dorpen in heel Oekraïne. Hij raakt kinderen en hun omgeving rechtstreeks. Zij worden blootgesteld aan het geweld en de gruweldaden van het gewapende conflict en aan fysieke en psychologische trauma's, verwondingen en verlies.

Samen met onze collega's van ENOC (European Network Of Ombudspersons for Children) publiceerden we op 28 februari 2022 een [standpunt](#) om de kinderrechten te verdedigen in deze humanitaire crisis.

Kinderrechten geschonden op grote schaal

Elke oorlog is een oorlog tegen kinderen. Gewapende conflicten schenden heel wat van hun rechten: hun recht op leven, hun recht om in een verenigd gezin te leven, hun recht op gezondheid en onderwijs, hun recht op bescherming tegen alle vormen van geweld en uitbuiting, inclusief seksueel misbruik en hun recht op humanitaire hulp.

Het Kinderrechtencommissariaat is erg bezorgd over de situatie van de kinderen in Oekraïne, die slachtoffer worden van het geweld, die in schuilkelders zitten of op de vlucht zijn. Maar we maken ons ook zorgen over de minderjarigen die uit Oekraïne gevlucht zijn en intussen aankwamen in België. Voor die groep formuleren we deze aanbevelingen.

Vanuit de rechten van kinderen en jongeren signaleren we vijf aandachtspunten voor Oekraïense minderjarigen die aankomen in België:

Identificatie en registratie

Als gezinnen en kinderen hier aankomen, moeten ze meteen geïdentificeerd en geregistreerd worden. Met een gebrekkige of afwezige registratie aan de grens en in het land van bestemming lopen kwetsbare kinderen (niet-begeleide minderjarigen, weeskinderen of kinderen uit institutionele zorg) meer risico op uitbuiting. De Oekraïense commissaris verantwoordelijk voor de kinderrechten bij het parlement dringt er ook op aan de identificatie en registratie in België gepaard te laten gaan met registratie bij het consulaat van Oekraïne in België.

Samen met gezinsherenigingsdiensten moet de overheid op zoek gaan naar de familie van niet-begeleide kinderen die in België aankomen.

Het allereerste onthaal van de vluchtelingen met het oog op identificatie en registratie moet gebeuren met genoeg zorg, omkadering en specifieke aandacht voor de kinderen.

Kwaliteitsvolle opvang en begeleiding

Bij migratie hebben kinderen en jongeren vaak problemen door traumatische ervaringen en dagelijkse stressfactoren zoals het gemis van hun familie, geldzaken, communicatiemoeilijkheden in de vreemde taal, verveling en hindernissen om aan documenten te komen. Het is belangrijk de plekken te screenen waar de kinderen opvangen worden om kwaliteitsopvang te garanderen en het risico op misbruik te minimaliseren. Gastgezinnen moeten kunnen rekenen op begeleiding. En het is belangrijk om duidelijk de verwachtingen van burgerinitiatieven en vluchtelingen op elkaar af te stemmen, ook over de duur van de opvang.

Vluchtelingen zijn vaak erg geraakt en soms getraumatiseerd door het geweld en de vlucht. Er moet dus naast fysieke opvang en omkadering ook aandacht zijn voor psychologische begeleiding.

Kinderen moeten daarnaast altijd toegang hebben tot fysieke en psychische gezondheidszorg, onderwijs en ontspannende activiteiten.

Onderwijs aan kinderen op de vlucht

Voor het onderwijs aan kinderen uit Oekraïne wordt gekeken naar de onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers (OKAN). Er heerst momenteel echter in verschillende regio's in Vlaanderen een groot capaciteitstekort voor het OKAN onderwijs in het secundair. Het is onduidelijk hoe de situatie in het basisonderwijs is, waar een andere regeling voor onthaalonderwijs geldt.

De lokale partners wijzen dus op infrastructurele tekorten en een lerarentekort voor OKAN. Hier en daar zijn improvisaties mogelijk met lokalen binnen de collectieve opvangfaciliteiten zelf maar dat geeft nog geen oplossing voor het tekort aan OKAN-leerkrachten, die bovendien een specifiek profiel hebben. Er wordt in dat verband geprobeerd om creatieve oplossingen te vinden, zoals het inschakelen van gepensioneerde leerkrachten en studenten-in-opleiding, maar dat roept ook de vraag op of die de nodige kwaliteit kunnen waarborgen.

We pleiten voor een samenwerking over de scholen heen.

Bescherming van niet-begeleide minderjarigen uit Oekraïne

Het meest bezorgd zijn we over niet-begeleide kinderen uit Oekraïne. Zeker voor die kinderen en jongeren moet het Oekraïense consulaat in België op de hoogte blijven van hun verblijfplaats en situatie.

Om die te beschermen, moeten ze zo snel mogelijk een wettelijke voogd krijgen. Aandachtspunt daar is ondersteuning van de Dienst Voogdij die momenteel een wachtlijst heeft waardoor jongeren vaak drie tot vier maanden wachten op de aanstelling van een voogd.

Daarnaast zijn duidelijke coördinatie, monitoring en richtlijnen nodig over de opvang van die niet-begeleide minderjarigen. Als ze alleen aankomen moeten die kinderen en jongeren terecht kunnen in gespecialiseerde opvang binnen de jeugdhulp waaronder pleegzorg. Niet-begeleide minderjarigen en minderjarigen die in Oekraïne al opgevangen waren in de residentiële jeugdhulp, moeten opgevangen worden door de jeugdhulp in België. We moeten absoluut vermijden dat kinderen die in Oekraïne samenleefden het contact met elkaar verliezen en dat broers en zussen in België van elkaar gescheiden worden. Er moet ook zo snel mogelijk contact gelegd worden met ouders of familie in Oekraïne.

Europese samenwerking

Naast opvang en bescherming in België en Vlaanderen is Europese coördinatie belangrijk. De invoering van de Europese richtlijn tijdelijke bescherming was een belangrijke stap, maar we moeten waakzaam blijven voor de meest kwetsbare kinderen. Zeker voor kinderen die niet begeleid zijn, die gescheiden zijn van hun familie of verzorgers en van institutionele zorg, die momenteel op grote schaal de EU binnenkomen, vaak zonder enige screening en tracering. Daar schuilt een enorm gevaar voor de veiligheid en het welzijn van die kinderen. Als die kinderen de grens oversteken, lopen ze meer risico op geweld, misbruik en uitbuiting. We kregen al alarmerende en verontrustende berichten over vermiste kinderen of kinderen die in de EU opgevangen worden door mensen met een twijfelachtige reputatie of bedoelingen. De Europese Commissie en de lidstaten moeten samenwerken met de Oekraïense autoriteiten en relevante niet-gouvernementele organisaties om onmiddellijk een verplicht screening- en volgsysteem op te zetten voor die kwetsbare kinderen.